

## **PENGELUARAN DAN PERDAGANGAN PADI DAN BERAS DI NEGERI KEDAH DARI PENDUDUKAN JEPUN HINGGA PENTADBIRAN TENTERA THAI, 1942-1945**

Azahar Raswan Dean b. Wan Din

*Kajian ini mendedahkan pertama kali-kalinya krisis makanan dan kesan-kesan buruk akibat daripada monopoli beras dan padi yang dikongsikan oleh Daimaru-Mitsubishi dengan Jabatan Pertanian Kedah semasa Pendudukan Jepun daripada tahun 1941 hingga 1943 dan daripada 1943 sehingga 1945 semasa Kedah di bawah Pentadbiran Tentera Thai. Segala usaha Pentadbiran Tentera Jepun untuk mengawal, mengarah dan mengajar kaedah pertanian baru merupakan satu bebanan yang berat kepada kaum tani. Justeru itu, pembaharuan ini menimbulkan tindakbalas yang negatif. Keadaan makanan menjadi kritikal pada tahun 1944. Kerajaan Melayu Kedah bukan sahaja gagal mempertahankan kedaulatannya, tetapi juga tidak berupaya melindungi rakyatnya dari pemerasan Tentera Jepun. Tekanan, keganasan dan rampasan dari Nippon-jin (Orang Jepun) untuk memastikan kuota beras Tentera Jepun dipenuhi, sangat dirasai oleh kaum tani, seperti yang dicerminkan dalam rekod-rekod kerajaan Kedah dan dalam Syair Kenang-Kenangan yang dipetik oleh penulis. Agen-agen Daimaru-Mitsubishi dan askar-askar Tentera Jepun mengawal dengan ketat segala pengeluaran beras dan padi. Lebihan beras yang biasanya untuk makanan dan keperluan penduduk awam juga dirampas. Semasa itu penghulu, panglima dan ketua kampung serta Nippon-jin dibenci oleh rakyat. Tindakbalas kaum tani ialah mengambil kesempatan untuk menjual lebihan pādinya di pasaran gelap, atau tidak mengeluarkan berlebihan dari keperluan mereka. Kerajaan Thai menjadi mangsa permintaan-permintaan Tentera Jepun yang sama.*

*This study reveals for the first time the food crisis and ill-effects resulting from the rice and paddy monopoly jointly enforced by Daimaru-Mitsubishi and the Kedah Agricultural Department during the Japanese Occupation from 1941 to 1943 and from 1943 to 1944 when Kedah was under Thai Military Administration. Every effort of the Japanese Military Administration to control, direct and instruct new planting methods constituted a heavy burden on the peasantry. Consequently, these innovations produced a negative response. The food situation became critical in 1944. The Malay government in Kedah was not only unable to defend its sovereignty, but was also helpless to protect its people from Japanese Military exploitation. Threats, violence and confiscations were used by Japanese to ensure that Japanese Military rice quotas were fulfilled. This suffering which was experienced by the peasantry is reflected in the Kedah government records and in the Syair Kenang-Kenangan, which is cited by the writer. The agents of Daimaru-Mitsubishi and the Japanese Military controlled tightly all means of rice and padi production. Even rice surpluses allocated to the public were also seized. During this time, the penghulus, panglimas (assistant penghulus), ketua kampung and the Japanese were hated by the people. The response of the peasantry was to use the occasion to sell any surpluses in the black markets, or not to produce in excess of their own needs. Thailand also fell victim to similar Japanese demands.*

## PENGENALAN

Pada pukul 10 pagi, Isnin, 18hb Oktober 1943, dalam suatu istiadat menandatangani perjanjian di Pejabat Setiausaha Kerajaan Negeri, Alor Setar, Pentadbiran Tentera Jepun menyerahkan negeri Kedah (yang kemudiannya dikenali sebagai Syburi) kepada Pentadbiran Tentera Thai<sup>1</sup>. Jadi, seperti Perlis<sup>2</sup>, Kelantan<sup>3</sup>, dan Terengganu, Kedah berada di bawah dua pentadbiran asing semasa Perang Dunia Kedua. Kajian ini bertujuan untuk meninjau penglibatan dan peranan Jepun dalam pengeluaran dan perdagangan padi dan beras di Kedah sepanjang Perang Dunia Kedua<sup>4</sup>.

## PENGELUARAN PADI

### Dasar Kecukupan Negeri (Self-Sufficiency) dalam Makanan

Kedah mengeluarkan lebihan padi dan beras<sup>5</sup> sebelum Perang Dunia Kedua<sup>6</sup>. Misalnya, dalam tahun 1941, Kedah mengeksport sebanyak 21,707 tan beras<sup>7</sup>. Jadi, Kedah boleh memainkan peranan penting untuk mencapai salah satu matlamat ekonomi Pentadbiran Tentera Jepun, iaitu "virtual self-sufficiency in foodstuffs in enemy area"<sup>8</sup>, dan lebih khusus lagi "the economic self-sufficiency of military personnel"<sup>9</sup>.

Dasar Kecukupan Negeri dalam bahan makanan perlu dilaksanakan oleh Pentadbiran Tentera Jepun memandangkan bahawa sekatan kepada perkapalan, akibat keadaan perang, menyebabkan Tanah Melayu terputus daripada import makanan. Lagi pula, Pentadbiran Tentera Jepun mendapati bahawa stok simpanan bahan makanan berada di paras yang rendah<sup>10</sup>. Justeru itu, sejak awal 1942 Pentadbiran Tentera Jepun mengumumkan rancangan untuk mencapai kedudukan berdikari dalam pengeluaran padi dan beras dalam tempoh tiga tahun. Rancangan tiga tahun ini berteraskan tiga langkah asas. Pertama, memajukan tanah sawah yang sedia ada melalui pengenalan teknik-teknik pertanian Jepun dan bantuan pakar-pakar pertanian Jepun. Kedua, pengenalan benih-benih padi yang bermutu tinggi. Ketiga, membuka tanah-tanah baru dan melibatkan orang bukan Melayu dalam pengeluaran padi<sup>11</sup>.

### Pengenalan Kaedah Pertanian Jepun dan Benih Padi Taiwan

Semasa menjadi Gabenor Kedah, Seiji Sukegawa dilaporkan sebagai tidak berpuas hati dengan kaedah pertanian kaum tani Melayu<sup>12</sup>. Justeru itu, sungguhpun tidak ada bukti bertulis, dapatlah diandaikan bahawa di antara pakar-pakar pertanian Jepun dan seratus pegawai tentera (soldadu-petani) yang dihantar ke daerah pertanian untuk mengawas, mengarah, dan mengajar kaedah pertanian Jepun, tentu ada yang dihantar ke Kedah<sup>13</sup>. Begitu juga, jika laporan bahawa Gabenor Sukegawa sendiri turut menanam dan menuai padi adalah benar<sup>14</sup>, maka kemungkinan juga askar-askar Jepun turut membantu menuai padi di Kedah, seperti diberitakan berlaku di tempat lain di Semenanjung.

Penggunaan paksaan dan kekerasan yang mencirikan keseluruhan pelaksanaan Pentadbiran Tentera Jepun turut menjiwai pengenalan kaedah pertanian Jepun kepada kaum tani Kedah<sup>15</sup>. Pengenalan cara pertanian Jepun digambarkan seperti berikut dalam sebuah syair<sup>16</sup>:

Diajar pula aturan menanam  
 Semai dicabut ke tanah dijunam  
 Dengan jari disuruh benam  
 Akhirnya semua padi jahanam  
 Kepada peladang Buco<sup>17</sup> gerapak  
 Semai dicabut tak boleh disepak  
 Dengan tangan kena dikopak  
 Jika bantah ke muka disepak  
 Turun ke petak koncu<sup>18</sup> diperintah  
 Koncu tak berani hendak membantah

Tetapi koncu takut kelintah  
 Menyumpah sahaja lagi apatah  
 Semai diatur jarak sekaki  
 Diajar kepada perempuan lelaki  
 Kuku kambing tiada dikehendaki  
 Jenuhlah pula peladang memaki  
 Disuruh tanam padi batat  
 Di perdu buluh di perdu putat  
 Sampai habis semukim ketat  
 Akhirnya padi semua kerentat.

Jadi, bukan sahaja kaedah pertanian Jepun jauh berbeza dari kaedah tradisional, tetapi juga diperkenalkan secara keras, penuh dengan ancaman dan deraan dalam suasana kawalan ketenteraan yang ketat sehinggakan, misalnya, untuk memastikan bahawa pokok-pokok padi ditanam dalam barisan lurus seperti yang dikehendaki oleh Jepun, kaum tani terpaksa menggunakan tali untuk meluruskan barisan<sup>19</sup>. Justeru itu, tidak hairanlah mengapa kaedah pertanian Jepun dibenci dan hanya dipatuhi dengan kerelaan pasif dan keadaan terpaksa. Apabila kawalan Jepun longgar atau tidak ada, kaum tani meninggalkan kaedah baru dan berbalik kepada amalan yang diwarisi sejak turun-temurun.

Tindakbalas kaum tani yang serupa turut mengiringi usaha Jepun untuk meningkatkan pengeluaran padi melalui pengenalan benih-benih padi Taiwan dalam eksperimen tanaman padi dua kali setahun<sup>20</sup>. Kedah merupakan tempat pertama di Tanah Melayu yang menanam padi Taiwan oleh yang demikian, hasil pertama padi Taiwan dituai di Kedah pada awal 1943<sup>21</sup>. Seperti di tempat lain di Semenanjung, eksperimen menanam padi dua kali setahun melalui benih padi Taiwan tidak berjaya mencapai matlamatnya<sup>22</sup>. Pegawai Daerah Baling melaporkan bahawa kegagalan disebabkan oleh serangan serangga dan binatang, dan kecuaian kaum tani semasa menanam dan menjaga<sup>23</sup>. Di daerah Yan pula hanya 150 relong ditanam dengan padi Taiwan. Akibat banjir semasa musim menuai, hasil padi Taiwan hanyalah 100 kunca (1,600 gantang)<sup>24</sup>. Tegasnya, akibat dari kaedah tanaman yang baru yang diperlukan untuk kejayaan padi Taiwan, kaum tani menghadapi masalah untuk menerima eksperimen baru itu, tambahan pula dalam suasana pengenalan yang bersifat paksaan dan ganas. Lagi pula benih padi Taiwan "was very soft and exceedingly susceptible to pests, diseases and lodging"<sup>25</sup>.

Tegasnya, segala usaha Pentadbiran Tentera Jepun untuk mengawal, mengarah, dan mengajar kaedah pertanian baru merupakan satu bebanan yang berat kepada kaum tani. Justeru itu, pembaharuan yang diperkenalkan menimbulkan tindakbalas yang negatif. Seperti kata Halinah Bamadhaj:

attempts to disrupt in any fundamental way the annual pattern of labor in sawah, which was closely integrated with the whole annual cycle of kampung life, had met with stubborn resistance<sup>26</sup>.

Inilah tindakbalas kaum tani terhadap percubaan untuk mengubah cara hidup persawahan mereka.

### Usaha Untuk Meluaskan Kawasan Bendarang

Seperti yang telah disebutkan, satu lagi tunggak dasar berdikari dalam padi dan beras ialah perluasan kawasan bendarang secara membuka tanah-tanah baru dan membuka tanah kepada orang bukan-Melayu. Matlamat bagi Kedah ialah untuk menggandakan kawasan tanaman padi<sup>27</sup>. Matlamat ini tidak tercapai oleh Pentadbiran Tentera Jepun, mahupun semasa Pendudukan Jepun keluasan kawasan padi sekurang-kurangnya tidak merosot, malah menunjukkan pertambahan<sup>28</sup>. Pada 1940 kawasan tanaman padi di Kedah berjumlah 268,200 ekar<sup>29</sup> tetapi keluasan kawasan padi pada hujung 1942 ialah 285,090 ekar<sup>30</sup>.

Selain dari propaganda menggesa penduduk tempatan menambahkan pengeluaran makanan, misalnya melalui persaingan menanam padi<sup>31</sup>, kawasan-kawasan terbiar dan ladang getah juga dibenarkan ditanam dengan bahan makanan, termasuk padi<sup>32</sup>. Tetapi Penempatan Pertanian (*agricultural colonies*) yang didirikan di Johor, Selangor, Melaka, Negeri Sembilan, dan Seberang Prai<sup>33</sup>, tidak terlaksana di Kedah kerana penyerahan Kedah kepada Negeri Thai. Namun demikian, tanah pertanian turut diperluaskan akibat penghijrahan kaum bukan-Melayu, khususnya orang Cina, ke kawasan pendalaman seperti di daerah Baling. Tetapi kebanyakan mereka lebih giat menanam ubi kayu dan tembakau. Apabila beras semakin berkurangan, terlalu lambat untuk menukar kepada penanam padi akibat kehausan kesuburan tanah yang mencirikan tanaman ubi kayu dan tembakau<sup>34</sup>. Jadi, nampaknya kegiatan pertanian kaum Cina tidak menambahkan kawasan tanaman padi di Kedah.

Sungguhpun usaha-usaha Jepun untuk mengawal pengeluaran dan menambahkan pengeluaran mencetuskan tindakbalas negatif di kalangan kaum tani, namun demikian, Pentadbiran Tentera Jepun berjaya mengekalkan kedudukan Kedah sebagai penyumbang terbesar lebihan beras di Tanah Melayu<sup>35</sup>. Angka tepat sumbangan ini tidak dijumpai, tetapi menurut satu sumber, Pentadbiran Tentera Jepun mengeksport di antara 30,000 hingga 40,000 guni beras (3,000 hingga 4,000 tan) setiap bulan dari Kedah dalam tahun 1942<sup>36</sup>. Sungguhpun Kedah tidak dapat memberi sumbangan ke arah kecukupan beras bagi Tanah Melayu, sekurang-kurangnya sebahagian besar masalah bekalan beras kepada tentera Jepun dapat diselesaikan.

### **Keadaan Pengeluaran Padi di bawah Pentadbiran Thai**

Apabila Kedah diserahkan kepada Pentadbiran Tentera Thai, keadaan pengeluaran padi dan beras tidak membimbangkan, terutama jika dibandingkan dengan negeri-negeri lain di Tanah Melayu<sup>37</sup>. Sungguhpun dasar kecukupan dalam beras tidak dipinda oleh Pentadbiran Thai, namun demikian Pendudukan Thai memberhentikan tekanan terhadap kaum tani dari segi kawalan, arahan, dan tunjuk ajar tentera Jepun dalam pengeluaran padi<sup>38</sup>. Misalnya, padi Taiwan terus ditanam, tetapi tidak lagi dalam suasana paksaan dan kekerasan. Tetapi menjelang akhir Pendudukan Thai di Kedah, keadaan krisis berlaku dalam pengeluaran padi.

Jika pada musim 1941-42, pengeluaran padi berjumlah 92,030,000 gantang<sup>39</sup>, pengeluaran padi bagi musim 1945-46 dianggarkan akan merosot kepada hanya 66,367,000 gantang<sup>40</sup>. Keadaan begitu genting sehinggakan Ketua Pegawai Pertanian melaporkan bahawa dia merasakan:

full of anxiety over the subject of padi production as I hear unpleasant rumours that many padi planters have made up their minds to plant only sufficient for themselves, and no more, and that in Kubang Pasu large areas of tenanted bendangs have been returned to the owners, because cultivators were unwilling to go on with the land on account of loss of interest<sup>41</sup>.

Khabar angin yang didengar itu terbukti benar, sehinggakan sejumlah 42,650 ekar tanah bendang ditinggalkan terbiar menjelang penyerahan kalah Jepun<sup>42</sup>.

Satu faktor yang diutarakan oleh Ketua Pegawai Pertanian bagi 'kehilangan minat' di kalangan kaum tani untuk mengeluarkan lebih dari keperluan mereka sendiri ialah kos buruh yang sangat tinggi. Justeru itu, dia mencadangkan supaya harga rasmi padi ditetapkan tidak kurang dari \$540 sekunca, dan harga baru ini perlu disebarkan terlebih awal supaya 'minat' kaum tani untuk menanam lebih dari keperluan mereka dipulihkan<sup>43</sup>.

Berdasarkan harga padi yang ditetapkan, kaum tani tidak mampu membayar upah yang dikehendaki dalam kerja-kerja menanam dan menuai. Berdasarkan upah yang mampu dibayar, nampaknya sukar untuk mendapat pekerja yang cukup untuk mengusahakan bendang. Ini dibayangkan dalam telegram yang dihantar kepada semua Pegawai Daerah, kecuali Kota Star, pada musim menuai hujung 1944<sup>44</sup>. Telegram tersebut dihantar berekoran dari laporan bahawa penuaian tergendala akibat kekurangan pekerja.

Harga padi yang ditetapkan mungkin juga tidak realistik memandangkan inflasi harga barang keperluan yang lain yang tidak dikeluarkan sendiri oleh kaum tani seperti gula, garam, dan lain-lain. Tetapi inflasi dan kos pengeluaran yang meningkat bukan merupakan faktor asas kehilangan 'minat' untuk menambahkan pengeluaran di kalangan kaum tani.

Gerakan meninggalkan bendang dan mengeluarkan padi secukup keperluan mereka sendiri sahaja merupakan tindakbalas kaum tani terhadap rampasan lebihan pengeluaran oleh pihak tentera Jepun yang berterusan sehingga akhir

Pentadbiran Tentera Thai. Faktor ini dikemukakan oleh Ketua Pegawai Pertanian sendiri:

There was a time when it was felt there would be a serious decline in acreage on account of loss of interest by the people who had been forcibly stripped by the Japanese Military of an appreciable percentage of their padi, which they reserved for food. Intervention by this Department and by the Government was of no avail and in some cases the people suffered even worse by complaining<sup>45</sup>.

Sungguhpun lebih pengeluaran padi dibeli, ia dapat disifatkan sebagai 'rampasan' sebab terdapat unsur paksaan seperti yang dibayangkan oleh kenyataan di atas dan kerana lebih mesti dijual. Kadar untuk kepenggunaan sendiri dan harga jualan bukan ditentukan oleh pesawah tetapi oleh pihak berkuasa<sup>46</sup>. Kemungkinan juga berlaku rampasan sebenar, sama ada simpanan untuk kepenggunaan sendiri turut diambil atau terus tidak dibayar. Askar dan agen Jepun serta penghulu, panglima, dan ketua kampung diberi kuasa untuk mencegah penyeludupan dan menangkap orang yang melanggar peraturan padi. Penganiayaan mungkin berlaku akibat tuduhan palsu dan penyalahgunaan kuasa. Keadaan ini dibayangkan oleh *Syair Kenangan-Kenangan* dalam satu kritikan pedas terhadap ketua kampung:

Berbagai rupa rakyat dikerah  
Harta rakyat habis diperah  
Menggisi tulang mengisap darah  
Demikianlah laku di zaman fitrah  
Dikerah rakyat menebang hutan  
Jika bantah dipukul rotan  
Kasarnya lagi bukan buatan  
Berketua kampung dalam jawatan  
Dengan kuasa berlengan caperas  
Merantau di kampung mencari beras

Kepada rakyat dipukul keras  
Dengan Jepun sudah berberas  
Dengan kawan beras secupak  
Ditangkap pembawa lalu disepak  
Dengan kaki pula disepak  
Beras di bakul lalu dikapak<sup>47</sup>.

Sungguhpun rampasan lebih bukanlah merupakan suatu yang baru, tetapi menjelang akhir Perang Dunia Kedua tekanan lebih dirasai akibat keadaan bekalan yang semakin merosot dan inflasi yang semakin memuncak. Sifat paksaan dan kekejaman menjadi lebih ketara semakin pihak tentera Jepun cemas untuk mengisi keperluan yang semakin mendesak. Mekanisma kawalan perdagangan padi dan beras oleh Jepun yang mencetuskan gerakan penentangan berbentuk membiarkan bendang dan menanam secukup keperluan sendiri di kalangan kaum tani Kedah menjadi tumpuan bahagian yang berikut<sup>48</sup>.

## PERANCANGAN PADI DAN BERAS

### Sistem Ejen Semasa Pendudukan Jepun

Pada peringkat awal Pentadbiran Tentera Jepun perdagangan beras diletakkan secara langsung di bawah tentera, tetapi kemudiannya diserahkan kepada firma-firma Jepun. Hak untuk mengumpul, membeli mengkilang, dan mengedar beras menjadi monopoli Jepun. Harga padi dan beras ditetapkan, dan catuan beras dimulakan. Padi tidak dibenarkan dibawa dari satu tempat ke satu tempat kecuali dengan surat kebenaran dari pihak berkuasa Jepun. Banci dijalankan untuk menentukan jumlah pengeluaran padi dan lebihan yang dapat dikeluarkan. Jumlah untuk kepenggunaan pesawah ditetapkan<sup>49</sup>. Lebihan pengeluaran terpaksa dijual pada harga yang ditetapkan kepada ejen-ejen<sup>50</sup> yang dilantik sama ada oleh firma Daimaru yang mengambil-alih Kilang Beras Kerajaan, Anak Bukit<sup>51</sup> atau firma Mitsubishi Shoji Kaisha<sup>52</sup> yang mengawal kilang-kilang beras yang lain. Tegasnya, semua kilang beras<sup>53</sup> dikawal secara langsung oleh gabungan Daimaru-Mitsubishi yang memonopolikan perdagangan padi dan beras.

### Gabungan Daimaru-Mitsubishi Semasa Pentadbiran Thai

Monopoli Daimaru-Mitsubishi tidak berubah apabila Pentadbiran Tentera Thai mengambil-alih pentadbiran negeri Kedah sehinggalah 27 April 1944. Pada tarikh ini satu persetujuan dicapai mengenai pembelian padi dan beras oleh Jepun<sup>54</sup>. Sungguhpun sistem ejen Daimaru-Mitsubishi dibenarkan wujud, tetapi persetujuan ini bertujuan meletakkan perdagangan padi dan beras di bawah penguasaan kerajaan negeri Kedah. Berdasarkan persetujuan itu *Padi Dealings Enactment* diwartakan pada 3hb Mei 1943. Enakmen ini meletakkan kuasa pembelian padi dalam tangan Ketua Pegawai Pertanian<sup>55</sup>. Tetapi pengekal sistem agen yang tersendiri oleh Daimaru-Mitsubishi bermakna wujud pertandingan kepada wakil-wakil Jabatan Pertanian dalam pembelian padi. Selepas perbincangan dengan Pengurus Kilang Beras Anak Bukit, Ketua Pegawai Pertanian melaporkan bahawa:

It is evident from this discussion that the Nippon Military is bent on establishing their own buying agents, which I hear are to be about 240 in number (90 for the controlled mills and 150 for the big mill at Anak Bukit). The direct result of the large number of agents would be to make the work of checking and supervising by our limited staff practically impossible .... Quite by accident, maybe, Mr. Nara told me that he would offer sugar and salt to those who sell padi to the Nippon mills. This would rule out all hope of competition by the Department as by this extra offer, the people would certainly flock to the Japanese side considering the price of sugar is \$6.00 per katty on the market and salt is proportionately higher<sup>56</sup>.

Untuk mengelakkan kemungkinan pertandingan yang tidak seimbang berlaku, interpretasi kerajaan Kedah terhadap peraturan baru itu segera disampaikan kepada pihak tentera Jepun:

under the new arrangements it is no longer necessary for the buying agents to travel from place to place in order to buy padi as before. All that is necessary now is to notify the Principal Agricultural Officer the amount of padi you require from time to time, and the Principal Agricultural Officer will issue you a permit authorising the District Officer of a district where padi is available so that the amount of padi stated in the permit is readily available. The District Officer and the Penghulu will assist you to arrive at the proper price to pay for the padi<sup>57</sup>.

Tetapi sebulan kemudian, Jun 1944, Pesuruhjaya Tentera mengarahkan Ketua Pegawai Pertanian supaya:

revert to the old system of allowing agents to buy, so there is no need for us to supply any more<sup>58</sup>.

Jadi, ternyata percubaan kerajaan Kedah untuk mengawal perdagangan padi dan beras dan memecahkan genggamannya monopoli Daimaru-Mitsubishi mati terkubur.

Ketidakupayaan kerajaan Kedah meneruskan rancangan untuk menguasai perdagangan padi dan beras<sup>59</sup> berpunca dari keengganan Tentera Jepun membenarkan sebuah badan lain, yang berotonomi dan tidak tertakluk kepada kawalannya secara langsung, menentukan penawaran bekalan yang mustahak dalam usaha perangnya yang sedang terhimpit oleh arus kemenangan pihak Berikat. Lagi pula, Tentera Jepun enggan bergantung kepada satu peraturan pembekalan yang menjejaskan kebebasannya bertindak untuk menentukan kuantiti yang diperlukan dibekalkan seperti yang dikehendaki dan pada masa yang diperlukan. Justeru itu, Tentera Jepun memasuki persetujuan April 1944 dengan tujuan yang berbeza, dan, oleh yang demikian, memberi tafsiran yang berbeza pula terhadap syarat-syarat persetujuan. Tegasnya, apa yang mustahak bagi Tentera Jepun, sungguhpun Kedah sekarang berada di bawah Pentadbiran Thai, ialah untuk menentukan bahawa beras dari Kedah terus dapat dibekalkan dalam kuantiti yang dapat membantu usaha perangnya.

Justeru itu, sistem ejen Daimaru-Mitsubishi dikekalkan sebagai institusi yang dapat menjamin pencapaian matlamat Tentera Jepun. Akibatnya, berlaku pertandingan sengit, tetapi tidak seimbang, antara *Nippon-jin* (ejen pembeli padi Jepun) dengan Pegawai Pembekal Padi (*Padi Supply Officer*) Jabatan Pertanian Syburi di bendang dan jelapang. Kadang-kadang padi yang ditanda untuk Jabatan Pertanian terpaksa diserahkan kepada *Nippon-jin*. Malah, Pegawai Pengawal Padi terpaksa merayu kepada *Nippon-jin* supaya dibenarkan mengambil sebahagian padi tersebut jika tidak hendak pulang dengan tangan kosong. Jika Pegawai Pembekal cuba menegakkan kedudukan *de jure*nya, dia akan dituduh cuba menggugat dasar Tentera Jepun<sup>60</sup>. Mengikut seorang Penolong Pegawai Pertanian *Nippon-jin* mencurigai gerak-geri pegawai Jabatan Pertanian sehinggakan, misalnya, jika borang banci diedarkan, mereka turut mengedarkan borang banci sendiri, dan mengarahkan Penghulu menyiapkan banci mereka terlebih dahulu<sup>61</sup>. Apabila diketahui bahawa Jabatan Pertanian memberi pinjaman

kepada pesawah, mereka turut sama menawarkan bantuan yang lebih menarik dalam bentuk kain, gula dan lain-lain barang keperluan yang susah didapati<sup>62</sup>. Sebenarnya pujukan-pujukan ini merupakan satu segi sahaja pertandingan yang tidak seimbang itu.

Di belakang *Nippon-jin* terletak seluruh kuasa dan kewibawaan ketenteraan Jepun. Jadi, paksaan, keganasan, dan tekanan lebih merupakan tindakan tipikal yang diambil oleh mereka untuk memastikan keperluan beras Tentera Jepun dipenuhi. Seorang Penolong Pegawai Pertanian, Mohd. Jamil, melaporkan bahawa:

There are employees of the M.S.K. and the Daimaru stationed in many places .... to check, or stop, or arrest or seize hold of people conveying padi even with permits issued by us. Over-ruling permits, they would decide as to whether any padi or what amount of it could be removed elsewhere or whether it should be taken and sold to them<sup>63</sup>.

Tekanan dan paksaan dari *Nippon-jin* sangat dirasai oleh kaum tani, seperti yang dicerminkan dalam *Syair Kenang-Kenangan*<sup>64</sup>:

Gudang di Maru<sup>65</sup> lagi serta  
Cawangan banyak serata-rata  
Ada kerani ada kiuji  
Ordeli bergelar bernama kiuji  
Makan dua belah seperti gergaji  
Lamalah sudah mengarang menguji

Ejen pula berapa ditaruh  
Harta orang merampas disuruh  
Dirongkah dihinggut sebelum luruh  
Ejen tak pernah berkering paruh  
Kepada ejen diberi guni  
Disuruh ke padang membeli padi  
Asalkan dapat pulut pun jadi  
Jika tak boleh renganglah sendi  
Hal di Maru punya harapan  
Serata negeri jadi cakapan

Tidak menaruh malu dan sopan  
Disukat sepuluh dikata lapan  
Di dalam sukatan jadi berbalah  
Lepas habis kunca dijumlah  
Ejen tak mahu hendak berkalah  
Dikata peladang juga yang salah  
Jika padi tak penuh keranjang  
Dibawa Jepun berpedang panjang  
Dipanggil peladang suruh telanjang  
Disemawa Jepun suruh terajang

Begitulah ejen mencari makan  
 Tidak insaf ke kawan rakan  
 Menunjuk hebat di dalam pekan  
 Not pun banyak pakit bertekan  
 Jika tak hasil kehendak hati  
 Kepada peladang diberi erti  
 Di tepi jalan MP menanti  
 Kelak diseksa sampai mati  
 Diperah dipicit seberapa daya  
 Ugut mengugut berbagai gaya.

Di dalam pertandingan tidak seimbang itu kerajaan Kedahlah yang kalah dan kaum tani menjadi mangsa.

Tegasnya, Tentera Jepun melalui Daimaru-Mitsubishi bertindak sebagai 'a state within a state'. Berhadapan dengan *paramountcy* dan kekuatan *Malai Gunsei Kanbu*, kerajaan *de jure* Syburi terpaksa tunduk kepada kuasa *de facto* Daimaru-Mitsubishi. Bukan sahaja kerajaan Kedah gagal mempertahankan kewibawaannya, tetapi sekali gus tidak berupaya melindungi rakyatnya dari pemerasan<sup>66</sup>. Seperti kata Tunku Yaacob, kerajaan Kedah tidak lebih dari 'a dependent partner on sufferance'<sup>67</sup> dalam perdagangan padi. Kerajaan Kedah bukan sahaja tidak ada pilihan akibat kedudukan kuasa yang tidak seimbang, tetapi menerima keadaan tersebut sebagai jalan menyelamatkan diri dalam keadaan pengeluaran padi yang semakin merosot. Keputusan untuk kembali kepada sistem lama diambil supaya:

we (kerajaan Kedah) may be absolved from the responsibility should they (Jepun) find it impossible to get the amount of padi we have agreed to let them have<sup>68</sup>.

*Rationale* keputusan tersebut terbukti berbasas bila musim padi 1945-46 menjelang tiba.

Tentera Jepun memerlukan 30,000 tan beras dari Kedah<sup>69</sup>. Adalah ditaksirkan bahawa bagi musim 1945-46, jika lebihan yang dapat dikumpulkan mengambilkira simpanan untuk benih, kepenggunaan penduduk tempatan, dan kuota kerajaan Kedah, maka lebihan untuk Tentera Jepun hanya 12,285 tan beras<sup>70</sup>. Di sebaliknya, untuk memenuhi tuntutan Jepun, kepenggunaan penduduk bukan pesawah terpaksa dikorbankan<sup>71</sup>. Dalam keadaan begini, adalah jelas 'pilihan' mana yang akan diambil oleh Tentera Jepun. Kuota Kerajaan Kedah dan keperluan kepenggunaan penduduk Kedah sendiri tidak boleh menjadi penghalang kepada usaha memenuhi keperluan Tentera Jepun sebanyak 30,000 tan. Justeru itu, Daimaru-Mitsubishi melepaskan *Nippon-jin* untuk menggeledah setiap jelang supaya matlamat ini tercapai dengan akibat yang buruk terhadap pesawah dan juga penduduk awam yang lain.

### **Bekalan Beras Kepada Penduduk Awam**

Sejak sekurang-kurangnya pertengahan 1944, bekalan beras kepada penduduk awam di Kedah menjadi genting. Pemburuan lebihan padi untuk

Tentera Jepun oleh Daimaru-Mitsubishi mengakibatkan bekalan padi kepada kilang-kilang beras Jabatan Pertanian terjejas<sup>72</sup>. Bekalan padi kepada kilang beras Jabatan Pertanian merosot sebanyak 85% dari 70,000 pikul bagi tempoh April-Jun 1944 kepada 10,000 pikul dalam tempoh July-September 1944<sup>73</sup>. Jadi, Pejabat Kawalan Makanan tidak berdaya membekalkan beras yang mencukupi kepada orang awam di Kedah.

Orang awam yang bekerja dengan Tentera Jepun juga tidak terlepas daripada masalah kekurangan bekalan beras. Padi akhir Ogos 1944, Kol. I. Mike, Ketua Pegawai Perhubungan Jepun, mengadu bahawa bekalan beras kepada 15,000 pekerja awam yang berkhidmat dengan Tentera Jepun telah merosot. Dia menggesa Kerajaan Kedah supaya membekalkan 6,500 guni beras dengan segera<sup>74</sup>. Sebenarnya, sejak dua bulan sebelum Ogos, Kerajaan Kedah tidak ada simpanan dan bekalan beras kepada orang awam dan pegawai kerajaan terputus. Pegawai Thai di Kedah terpaksa mengimport beras dari Negeri Thai untuk kepenggunaan mereka<sup>75</sup>. Pesuruhjaya Tentera memberitahu bahawa Kerajaan Kedah hanya dapat membekalkan 160 guni beras kepada pekerja awam Tentera Jepun pada hujung September 1944<sup>76</sup>. Krisis bekalan beras terus memuncak dalam tahun 1945. Usaha-usaha persendirian terpaksa diatur oleh Pesuruhjaya Tentera untuk mengimport beras dari Singgora pada akhir Jun 1945 untuk pegawai kerajaan Kedah<sup>77</sup>. Akibat krisis bekalan beras ini, Undang-Undang Darurat digubal pada pertengahan Ogos 1945 untuk memaksa rakyat menanam bahan makanan<sup>78</sup>.

Dalam keadaan krisis sedemikian kegiatan pasaran gelap semakin dipesatkan. Sungguhpun terdapat kawalan dan peraturan yang ketat oleh Daimaru-Mitsubishi untuk megepung semua lebihan padi, berlaku bocoran yang mengalir ke pasaran gelap. Ejen Daimaru-Mitsubishi sendiri merupakan sumber penting bocoran ini<sup>79</sup>. Akibat rampasan lebihan yang hebat, pesawah sendiri kadangkala berani mengambil kesempatan untuk menjual lebihannya di pasaran gelap. Dalam keadaan terputusnya bekalan dari sumber kerajaan, orang awam terpaksa menyerah diri, jika mampu, kepada peniaga pasaran gelap. Tegasnya, rakyat biasa menjadi mangsa kepada pemerasan sumber padi Kedah oleh Daimaru-Mitsubishi untuk memenuhi kehendak Tentera Jepun. Pasaran gelap mencerminkan ketidakadilan yang wujud dalam struktur perdagangan padi dan beras akibat dominasi Daimaru-Mitsubishi, dan ketidakupayaan Kerajaan Kedah menggugat kedudukan mereka.

Perdagangan beras dan padi di bawah Pentadbiran Tentera Thai sebenarnya merupakan monopoli yang dikongsikan oleh Daimaru-Mitsubishi dengan Jabatan Pertanian, sungguhpun seperti yang ditegaskan perkongsian ini berat sebelah. Lebihan pesawah disedut bukan sahaja oleh Tentera Jepun tetapi juga oleh Kerajaan Kedah. Justeru itu, tindakbalas untuk mengeluarkan padi secukup keperluan ialah tindakbalas terhadap tindakan pihak berkuasa, *de jure* dan *de facto*, merampaskan lebihan itu. *Syair Kenang-Kenang* jelas menggambarkan betapa penghulu, panglima, dan ketua kampung serta *Nippon-jin* dibenci oleh rakyat. Tidak mungkinkah Pegawai Pembekal Padi turut dibenci seperti mana 'mata-mata padi' dibenci di tempat lain di Tanah Melayu<sup>80</sup>? Apa yang nyata ialah bahawa bukan sahaja Kerajaan Negeri Kedah gagal melindungi pesawah dari Daimaru-Mitsubishi, tetapi turut

bertanding dengan Tentera Jepun untuk mengepung lebih pesawah. Sungguhpun tewas dalam pertandingan tersebut, kekalahannya tidak berpunca dari kelembutan pendekatannya tetapi kelemahan kuasanya. Tegasnya, Jabatan Pertanian dan Daimaru-Mitsubishi mewakili *the coercive powers of an ever-encroaching state*. Jika tidak kerana penyerahan Kedah kepada Pentadbiran Thai, pemisahan antara mereka tidak akan wujud, malah tidak dapat tidak Jabatan Pertanian akan terseret, rela atau tidak rela, dalam rampasan Daimaru-Mitsubishi sekiranya penyerahan itu tidak berlaku. Jadi, tidaklah tepat jika tindakbalas pesawah menanam secukup keperluan dianggap sebagai tindakbalas terhadap rampasan Nippon-jin semata-mata. Namun demikian, tidaklah dinafikan bahawa pemerasan mereka lebih dirasai. Tetapi pemerasan ini hanya lebih dirasai sebab mereka lebih 'berjaya', dan mereka lebih 'berjaya' sebab *coercive powers at their disposal were much greater*. Tegasnya, perbezaan antara rampasan Jabatan Pertanian dengan rampasan Daimaru-Mitsubishi ialah perbezaan dari segi darjah (*degree*) bukan perbezaan dari segi jenis (*kind*). Pada pesawah keduanya tetap rampasan. Justeru itu, tidak menghairankan jika apabila Pegawai Pembekal Padi melawat jelapangnya, dia berkata sebahagian lebihannya telah diambil oleh *Nippon-jin*, pada hal dia menjualnya di pasaran gelap<sup>81</sup>. Tersepit antara dua kuasa yang lebih besar darinya, dia hanya dapat bertindak untuk menyelamatkan diri dengan apa cara yang boleh.

Tetapi seandainya tidak terdapat tuntutan bekalan beras yang begitu tinggi oleh Tentera Jepun terhadap sumber padi Kedah, dan seandainya tindakan sewenang oleh Daimaru-Mitsubishi dapat dibentaras oleh Pentadbiran Tentera Thai di Kedah, kemungkinannya bebanan rampasan lebihan terdaya dipikul oleh kaum tani tanpa melahirkan tindakbalas yang disebutkan. Dari sudut begini, rampasan Daimaru-Mitsubishilah yang membawa pesawah kepada titik di mana beban itu tidak terdaya dipikul lagi. Oleh sebab rampasan Jabatan Pertanian berbeza dari rampasan Daimaru-Mitsubishi dari segi darjah perampasan, dan oleh sebab darjah perampasan Daimaru-Mitsubishi lebih tinggi, maka daya penggerak utama tindakbalas pesawah ialah tindakan Daimaru-Mitsubishi, bukan tindakan Jabatan Pertanian. Justeru itu, tuduhan Ketua Pegawai Pertanian terhadap Tentera Jepun dalam soal ini tidaklah salah, sungguhpun dengan berbuat demikian peranan yang dimainkan oleh Jabatan Pertanian dalam soal ini tidak diperhitungkan. Tegasnya, oleh kerana di bawah Pentadbiran Thai terdapat pemisahan yang nyata antara dua badan yang merampas lebihan, maka peranan utama yang ternyata dimainkan oleh Daimaru-Mitsubishi bermakna ia lebih bertanggungjawab bagi merangsangkan tindakbalas kaum tani Kedah.

## KESIMPULAN

Pentadbiran Tentera Thai tidak membebaskan pesawah Kedah dari neraka Pentadbiran Tentera Jepun. Sungguhpun dia dibebaskan dari kongkongan kaedah Jepun, dan arahan serta pengawasan ketat pakar pertanian Jepun, dia tidak terlepas daripada cengkaman Daimaru-Mitsubishi. Jika dia menentang percubaan untuk merombak kitaran tahunan kehidupan persawahan tradisional, dia juga menentang pemerasan *Nippon-jin* dengan tidak mahu mengeluarkan lebihan untuk dirampas oleh Tentera Jepun.

Begitu juga, Kerajaan Kedah tidak terlepas daripada realiti *paramountcy* kuasa Jepun di Asia Tenggara. Perikatan Negeri Thai dengan Jepun tidak melindunginya daripada kemusnahan peperangan. Kedudukan Negeri Thai sebagai negara pengeluar beras yang besar tidak mempunyai erti apa-apa kepada keadaan beras di Kedah. Lebihan padi Negeri Thai terdedah juga kepada sedutan oleh Tentera Jepun. Jika kedaulatan *de jure* Negeri Thai sendiri bergantung kepada kehendak dan kepentingan Jepun, maka penyerapan Kedah ke dalam Negeri Thai bermakna ia turut terikat dengan realiti ini. Penguasaan *de facto* oleh Daimaru-Mitsubishi terhadap perdagangan padi dan beras merupakan pengajaran pahit mengenai kedudukan kuasa di Asia Tenggara.

Pemulihan pengeluaran padi dan keadaan bekalan beras di Kedah berlaku dengan perlahan selepas kekalahan Jepun. Zaman sementara *British Military Administration* memperlihatkan penerusan dan pedalaman krisis dalam pengeluaran dan pengedaran yang tersemai semasa Perang Dunia Kedua. Kedudukan pengeluaran sebelum perang hanya tercapai semula dalam tahun-tahun 1950-an.

Perang Dunia Kedua merupakan peringatan pahit kepada Tanah Melayu mengenai bahaya pergantungan kepada import makanan. Jika usaha-usaha ke arah berdikari dalam beras pada dasawarsa 1930 bersifat sambil lewa, usaha bersungguh-sungguh Pentadbiran Tentera Jepun terkubur akibat pendekatan ketenteraan dan desakan keadaan perang. Hanya selepas Perang Dunia Kedua, terutama selepas Merdeka, barulah usaha yang lebih gigih dilaksanakan ke arah berdikari dalam beras. Jika padi Taiwan pertama kalinya ditanam dan dituai di Kedah semasa Pendudukan Jepun, begitu juga Kedah berada di barisan hadapan dalam usaha menambahkan pengeluaran padi melalui tanaman dua kali setahun dalam zaman selepas perang.

## NOTA

<sup>1</sup>Surat dari Setiausaha Kerajaan bertarikh 16.10.03 (1943) dalam fail Pejabat Setiausaha Kerajaan Negeri Kedah (SUK) 243/03. Untuk peristiwa penyerahan negeri Kedah, Perlis, Kelantan, dan Terengganu lihat juga *Penang Shimbun*, 19 Okt. 2603; *Forthnightly Intelligence Report* (FIR) No. 16, Far Eastern Bureau, New Delhi, hal. 2 dalam CO 273/673/50744/7; Office of Strategic Services (OSS), *Japanese Administration in Malaya*, R & A No. 2072, 8 June 1944, hal. 2-4.

<sup>2</sup>Perlis digabungkan dengan Kedah dari segi pentadbiran semasa zaman Jepun dan Thai.

<sup>3</sup>Untuk perbandingan zaman Jepun dan Thai di Kelantan lihat Nik Anuar Nik Mahmud, "Kelantan Di bawah Pentadbiran Tentera Jepun dan Pentadbiran Tentera Thai, 1941-45", dalam *Malaysia: Sejarah dan Proses Pembangunan*, 1979, hal. 242-67.

<sup>4</sup>Perdagangan beras di Kedah semasa Perang Dunia Kedua telah dikaji oleh Lee Say Lee, "A Study of the Rice Trade in Kedah Before and During the Japanese Occupation", *Malaysia in History*, No. 24, 1981. Kajiannya berasaskan sumber lisan dan, bagi Perang Dunia Kedua, terhad kepada zaman Jepun.

<sup>5</sup>Sebenarnya tiga daerah negeri Kedah sahaja yang mengeluarkan padi dan beras berlebihan, iaitu Kota Setar, Kubang Pasu, dan Yan. Lihat laporan Ketua Pegawai Pertanian (Principal Agricultural Officer) bagi bulan Ogos 1945 dalam SUK 153/45.

<sup>6</sup>Tanah Melayu mengeluarkan 1/3 keperluan berasnya, dan Kedah menyumbangkan 1/6 keperluan ini. Lihat *Far Eastern Weekly Intelligence Summary* (FEWIS) No. 6 dalam CO 273/669/50744/7. Lihat juga Ding Eing Tan Soo Hai, *The Rice Industry in Malaya 1920-1940*, 1963, hal. 3-4; Li Dun Jen, *British Malaya: An Economic Analysis*, 1982, hal. 162-64.

<sup>7</sup>Laporan Tunku Yaacob kepada Mohd. Sheriff bertarikh 16.5.02 (1942) dalam SUK 155/02. Tunku Yaacob ialah Ketua Pegawai Pertanian (*Nomu-kacho*) dan Mohd. Sheriff ialah Ketua Jabatan Pentadbiran Umum (*Kanri-kacho*). Lihat carta-carta Pentadbiran Kedah (Kedah *Shesei-cho Soshiki*) dalam SUK 298/02.

<sup>8</sup>Dokumen *Outline of the Economic Policies for the Southern Area*, Dec. 12, 1941, dalam H.J. Benda et al, *Japanese Military Administration in Indonesia*, hal. 20.

<sup>9</sup>Dokumen *Principles Governing the Administration of Occupied Southern Areas*, Nov. 20, 1941, dalam *ibid*, hal.

<sup>10</sup>Mengikut rancangan 1941, Pentadbiran British cuba mengumpul simpanan beras untuk bekalan 180 hari. Kilang Beras Kerajaan, Anak Bukit memainkan peranan penting dalam usaha ini. Beras yang dikilangkan di Anak Bukit dihantar ke gudang-gudang simpanan seperti di Taiping, Seremban, Kuala Lipis, Mentakab, dan Kuala Lumpur. Tetapi apabila perang tercetus, hanya terdapat simpanan 8,000 guni beras (800 tan) di semua gudang di Tanah Melayu. Lihat memorandum dari Pegawai Kawalan Makanan (*Food Controller*) bertarikh 24.9.45 dalam SUK 30/45. Lihat juga OSS, R & S 2072, hal. 36.

<sup>11</sup>Lihat OSS, R & A 1433, hal. 49; OSS R & A 2072, hal. 36.

<sup>12</sup>*Penang Shimbun*, 21 Okt., 2603 (1943).

<sup>13</sup>OSS R & A No. 1433, hal. 49; FIR No. 9 & 11 dalam CO 273/669/50744/7.

<sup>14</sup>*Penang Shimbun*, 21 Okt., 2603; Ejensi Berita *Domei* 30.8.43 dipetik oleh FIR No. 13 dalam CO 273/669/50744/7.

<sup>15</sup>Penanaman padi mengikut kaedah Jepun dijelaskan oleh Ismail Ibrahim, *Zaman Jepun di Pulau Langkawi*, 1977, hal. 69. Kajian ini didasarkan kepada sumber lisan.

<sup>16</sup>Baris 515-24, *Syair Kenang-Kenangan 1360-1364* (dalam Jawi) oleh Baharom Ahmad, yang dirumikan oleh Arshard Ibrahim, "Kajian mengenai *Syair Kenang-Kenangan, Yapsai, Taman Penghiburan* dan Pendudukan Jepun di Negeri Kedah 1942-1945", USM, 1982/83, hal. 53. Penyair ialah seorang Pegawai Tadbir Kedah semasa Perang Dunia Kedua. *Syair Kenang-Kenangan* asalnya diterbitkan dalam jawi oleh United Press, Pulau Pinang pada 1952 dalam koleksi *Syair Kenang-Kenangan, Yapsai, Taman Penghiburan*.

<sup>17</sup>*Buco* atau *Somu-bucho* ialah Penguasa (*Superintendent*) Biro Pentadbiran Umum. Jawatan ini dipegang oleh pegawai tentera Jepun. Lihat carta-carta Pentadbiran Kedah dalam SUK 298/02.

<sup>18</sup>*Koncu* ialah Pegawai Daerah.

<sup>19</sup>Ismail Ibrahim, *op.cit*.

<sup>20</sup>Ciri paksaan dan kekerasan dalam eksperimen padi Taiwan dan kaedah-kaedah menanam dijelaskan oleh Vo Thean Kee, "Cultivation of Taiwan Padi in Perak during the Japanese Occupation", *The Malayan Agricultural Journal*, Vol. XXXI, No. 2, April 1948, hal. 119-22.

<sup>21</sup>Berita *Domei* 20.3.43 yang dipetik oleh FEWIS No. 13 dalam Co 273/669/50744/7. Menurut *Domei* 30.8.43 Gabenor Seiji Sukegawa bantu menanam padi Taiwan pertama dan turut membantu dalam tuaiannya. Hasil pertama ini kemudiannya dihidangkan dalam jamuan kepada rombongan wartawan dari Singapura di kediaman rasminya. Lihat FIR No. 13 dalam CO 273/669/50744/7.

<sup>22</sup>Menurut Vo Thean Kee, *op.cit.*, hal. 120, kaum tani Perak tidak lagi dipaksakan menanam padi Taiwan pada 1944 selepas tanaman kedua jelas mengalami kegagalan.

<sup>23</sup>Laporan Pegawai Daerah Baling untuk 2487 (1944) dalam SUK 200/88. Untuk 1943, 496 relong ditanam dengan padi Taiwan, tetapi untuk 1944 angkanya ialah 398 relong.

<sup>24</sup>Laporan Pegawai Daerah Yan untuk 2486 (1943) dalam SUK 1050/87.

<sup>25</sup>Vo Thean Kee, *op.cit.*, hal. 121.

<sup>26</sup>Dipetik oleh Yoki Akashi, "The Japanese Occupation of Malaya: Interruption or Transformation" dalam *Southeast Asia under Japanese Occupation*, disunting oleh Alfred W. McCoy, hal. 75.

<sup>27</sup>OSS, R & A No. 1433, hal. 49.

<sup>28</sup>Beberapa masalah timbul dalam mentaksirkan keluasan kawasan bendang di Kedah:

- (a) Dari fail-fail SUK data diperolehi untuk 1942 dan 1945 sahaja, dan secara tidak langsung untuk 1944.
- (b) Untuk 1945 (Minit Ketua Pegawai Pertanian bertarikh 8.4.88 dalam SUK 223/88) dua kategori diberikan: jumlah kawasan bendang dan jumlah kawasan yang ditanam dengan padi. Tetapi untuk 1942 (Jadual Kawasan Pertanian yang disertakan dalam memo dari Ketua Pegawai Pertanian bertarikh 24.11.86 dalam SUK 87/86) tidak diketahui sama ada angka yang diberi merujuk kepada kategori pertama atau kedua. Jika kategori pertama diambil, maka kawasan bendang bertambah dari 285,090 ekar pada 1942 kepada 300,476 ekar pada 1945. Di sebaliknya, jika kategori kedua diambil, maka kawasan bendang berkurangan dari 285,090 ekar pada 1942 kepada 229,925 ekar pada 1945.
- (c) Di atas 1940/ 41 bersumberkan Lim Chong-yah, *Economic Development of Modern Malaya*, 1969, yang bersumberkan *Rice Supplement*, *Monthly Statistical Bulletin*, *Malayan Agricultural Statistics*, dan *Annual Reports of the Department of Agriculture*. (hal. 148) Perbandingan antara data SUK dan data buku ini mungkin tidak memberi gambaran yang tepat.

<sup>29</sup>Lim Chong-yah, *ibid.* Angka ini dijumlahkan dari angka padi bendang, 265,000 ekar (Lampiran 6.3, hal. 342) dan angka padi huma, 3,200 ekar (hal. 154).

<sup>30</sup>Jadual Kawasan Pertanian pada hujung 1942 yang disertakan dalam memo Ketua Pegawai Pertanian bertarikh 24.11.86 dalam SUK 87/86.

<sup>31</sup>Surat dari Kepala Pekerjaan Tanaman (Ketua Pegawai Pertanian) dalam SUK 292/02.

<sup>32</sup>Lihat surat-surat dalam SUK 515/02, 61/02, 157/03 yang memohon kebenaran menanam padi di kawasan terbiar dan ladang getah.

<sup>33</sup>OSS, R & A No. 1791, hal. 2.

<sup>34</sup>Laporan Tahunan Pegawai Daerah Baling untuk 2487 (1944) dalam SUK 200/88. Satu perkara yang menarik ialah bahawa MPAJA paling aktif di daerah Baling. Lihat Foo Ah Hing, "Leftenan Tsang Man Bersama-sama Pasukan 136 di Negeri Kedah semasa Pendudukan Jepun 1943-45", dalam *Tokoh-Tokoh Tempatan*, 1982 disunting oleh Cheah Boon Kheng.

<sup>35</sup>Namun demikian, dakwaan Jepun bahawa Kedah dapat membekalkan separuh dari keperluan beras Tanah Melayu, seperti yang dibuat pada awal 1943, malah dianggap sebagai propaganda kosong. Lihat FEWIS No. 6 dalam CO 273/669/50744/7.

<sup>36</sup>Hantaran Kedutaan British di Chungking bertarikh 5.5.43 yang berjudul Laporan Dan Pak Choon dalam CO 273/669/50744/7. Dan Pak Choon dilahirkan di Alor Setar pada 1916. Sejak 1939 dia mengusahakan sebuah kedai runcit, kilang biskut, dan ladang getah. Dia ditangkap oleh pihak berkuasa Jepun pada Februari 1942, tetapi dibebaskan selepas dua minggu. Dia melarikan diri ke negeri China melalui Negeri Thai dan sampai di Chungking pada 26.12.42.

<sup>37</sup>Memo dari Ketua Pegawai Pertanian bertarikh 24.11.86 dalam SUK 87/86. Bekalan makanan di Kedah dikatakan begitu baik semasa Pendudukan Thai sehinggalah berlaku penghijrahan dari negeri-negeri lain. Lihat Mohd. Fadzil Hashim, "Sejarah Lisan Tentang Administrasi Thai di Kedah", dalam *Cenderamata Minggu Sejarah Kedah 1975*, hal. 18.

<sup>38</sup>Kecuali, nampaknya, penduduk Pulau Langkawi yang bukan sahaja tidak tahu tentang penyerahan Kedah kepada Negeri Thai, tetapi apa yang lebih penting ialah bahawa askar dan pengusaha Jepun terus menetap di sana dan bertindak seperti biasa. Lagi pula, tidak ada pegawai Thai yang dihantar ke sana. Lihat Ismail Ibrahim, *op.cit.*, hal. 52.

<sup>39</sup>Data mengenai pengeluaran padi dalam fail SUK hanya terdapat untuk musim 1941-42 dan musim 1945-46 sahaja. Angka untuk musim 1941-42 dipetik dari laporan Tunku Yaacob kepada Mohd. Sheriff bertarikh 16.5.02 dalam SUK 155/02.

<sup>40</sup>Surat Ketua Pegawai Pertanian bertarikh 10.3.88 dalam SUK 223/88. Anggaran ini mendapat sokongan dalam Lim Chong-yah, *op.cit.* Pengeluaran padi Kedah pada 1946 ialah 63,000,000 (Lampiran 6.2, hal. 341.) Padi ditanam pada akhir tahun dan dituai pada awal tahun berikut.

<sup>41</sup>Surat Sulit dari Ketua Pegawai Pertanian kepada Setiausaha Kerajaan bertarikh 9.7.88 dalam SUK 542/88.

<sup>42</sup>Laporan Mingguan Hasil Pengeluaran Padi bagi minggu yang berakhir pada 15.10.45 dalam SUK 162/45.

<sup>43</sup>Malangnya, harga padi untuk musim sebelumnya, iaitu 1944-45, tidak diketahui. Tetapi dalam tahun 1942 harga padi ialah di antara \$12 hingga \$15.60 sekunca. Lihat Jadual Harga Padi dan Beras Tiap-tiap Minggu dalam tahun 2602 dalam SUK 112/02. Harga \$540 yang dicadangkan oleh Ketua Pegawai Pertanian mencerminkan keadaan inflasi yang menjulang tinggi pada 1945. Kos mengusahakan satu relong bendang pada musim 1945-46 dianggarkan sebanyak \$1,000 dan hasil padi dianggarkan sebanyak dua kunca serelong. Lihat Surat Sulit dari Ketua Pegawai Pertanian kepada Setiausaha Kerajaan bertarikh 9.7.88 dalam SUK 542/88.

<sup>44</sup>Telegram dari Penolong Setiausaha Kerajaan bertarikh 27.12.87 dalam SUK 1143/87.

<sup>45</sup>Laporan Bulanan Ketua Pegawai Pertanian untuk Ogos 1945 dalam SUK 153/45. Kepada soalan mengapa begitu besar kawasan padi yang ditinggalkan oleh pesawah dia menjawab:

The only explanation I can give is that the people were so sick of the Japanese high handed action that they had refused to plant more than their own family requirements ....

Minit dari Ketua Pegawai Pertanian kepada Setiausaha Kerajaan bertarikh 24.10.45 dalam SUK 162/45.

<sup>46</sup>Cadangan kenaikan harga padi oleh Ketua Pegawai Pertanian (lihat hal. 13) terpaksa mendapat persetujuan Ketua Pegawai Perhubungan Jepun (Nippon Chief Liaison Officer). Ini menunjukkan kuasa tentera Jepun dalam perdagangan beras dan padi. Malangnya, tidak diketahui perkembangan lanjut, khususnya tindakbalas Jepun, dari cadangan tersebut.

<sup>47</sup>Arshard Ibrahim, *op.cit.*, baris 555-563, hal. 54. Penyalahgunaan kuasa oleh penghulu dan panglima juga digambarkan dalam syair ini.

<sup>48</sup>Gerakan ini sekurang-kurangnya mendapat sokongan pasif dari pegawai-pegawai tempatan seperti penghulu dan ketua kampung. Penghulu dikatakan tidak lagi mengerahkan rakyat supaya bercucuk tanam. Lihat aduan dari Ketua Pegawai Pertanian kepada Penolong Setiausaha Kerajaan bertarikh 25.7.88 dalam SUK 574/88.

<sup>49</sup>Nampaknya, jumlah padi untuk simpanan pesawah sendiri berbeza dari satu kawasan ke kawasan yang lain. Di Pulau Langkawi pesawah dibenarkan 5 nalih (lebih kurang 90 gantang) setahun. Lihat Ismail Ibrahim, *op.cit.*, hal. 63. Di kawasan Hutan Kampung pesawah dibenarkan 130 gantang, dan mereka dikatakan bernasib baik kerana dibenarkan jumlah yang lebih tinggi dari kawasan lain. Lihat surat dari Ketua Pegawai Pertanian bertarikh 20.1.88 dalam SUK 1153/87. Tidak diketahui sama ada angka ini turut berubah dari musim ke musim.

<sup>50</sup>Sistem ejen dalam pembelian padi dimulakan oleh kerajaan British pada 1938. Lihat memo dari Pegawai Makanan bertarikh 24.9.45 dalam SUK 30/45. Sistem ini diteruskan oleh Jepun, malah ejen-ejen yang dilantik oleh British terus berkhidmat dengan Jepun. Kebanyakan ejen terdiri dari kaum Cina.

<sup>51</sup>Lee Say Lee, *op.cit.*, hal. 113.

<sup>52</sup>Menurut Lee Say Lee, Mitsubishi mengambil-alih fungsi Persatuan Kilang-kilang Beras yang ditubuhkan pada awal Pendudukan Jepun. Persatuan ini menjadi orang tengah; pihak Jepun memberitahu kuantiti beras yang dikehendaki dan persatuan menguruskan agihan bebankan yang dipikul oleh setiap kilang. (hal. 114).

<sup>53</sup>Kecuali Kilang Beras Kerajaan, semua kilang beras semasa Perang Dunia Kedua dimiliki oleh pengusaha Cina. Kilang beras Melayu yang tunggal ditutup dan kemudiannya dilelong pada awal Pendudukan Thai di Kedah. Kilang Beras Syarikat Berkerjasama Kedah diilhamkan oleh Pemangku Sultan, Tunku Ibrahim, selepas baginda melawat Jawa dan Sumatra dan melihat perusahaan penduduk tempatan di sana. Kilang ini ditubuhkan pada 1933 (1352H.) Tetapi akibat persaingan dari kilang beras Cina dan kekurangan modal, usaha kilang ini tidak dapat diteruskan. Ia kemudian dipajak kepada seorang pengusaha Cina sehingga 1941. Jadi, sebelum Pendudukan Jepun, kilang ini tidak lagi berjalan. Pendaftar Syarikat Kerjasama Kedah menutup kilang ini secara rasmi pada 16.11.86 (1943). Lihat surat Pendaftar Syarikat Kerjasama Kedah bertarikh 22.12.86 dan 11.1.87 dalam SUK 199/86.

<sup>54</sup>Untuk teks persetujuan ini lihat Lampiran.

<sup>55</sup>Perenggan 4(ii) Laporan Tahunan Pejabat Kawalan Makanan untuk 2487 (1944) dalam SUK 241/88.

<sup>56</sup>Memo sulit dari Ketua Pegawai Pertanian kepada Penolong Setiausaha Kerajaan bertarikh 4.5.87 dalam SUK 418/87. Sebenarnya jumlah ejen Jepun lebih dari 240. Dalam surat dari Kol. I. Mike (Ketua Pegawai Perhubungan Jepun) kepada Ketua Pegawai Perhubungan Thai bertarikh 6.5.04 (2487/1944) dalam SUK 418/87 dia memberi senarai yang mengandungi 313 nama ejen pembeli. Dalam senarai tersebut terdapat nama dua orang penghulu yang dilantik sebagai ejen Daimaru.

<sup>57</sup>Surat dari Pesuruhjaya Tentera Syburi kepada Ketua Pegawai Perhubungan Jepun bertarikh 7.5.87 dalam SUK 418/87. Surat didaftarkan oleh Setiausaha Kerajaan (Mohd. Sheriff). Pesuruhjaya Tentera ialah pegawai tertinggi Thai di Kedah. Jawatan ini dipegang oleh Mejar (Polis) Pramoj Chong Charoen mengikut FIR No. 14, yang memetik *Domei* 16.9.43 dalam CO 273/669£50744/7; Lt. Kol. (Polis) P. Chongcharoen mengikut *Penang Shimbun*, 20 Okt., 2603; dan Lt. Kol. (Polis) Chongcharoon oleh OSS, R & A No. 2052 yang memetik siaran Radio Tokyo. Mengikut OSS, Maj. Pramet Chong Charaen ialah Ketua Polis Kedah.

<sup>58</sup>Memo daripada Pesuruhjaya Tentera kepada Ketua Pegawai Pertanian bertarikh 8.6.87 yang disertakan dalam suratnya kepada Setiausaha Kerajaan bertarikh 16.10.87 dalam SUK 418/87.

<sup>59</sup>Terdapat sekurang-kurangnya satu lagi persetujuan dengan Tentera Jepun mengenai pembelian padi, harga, dan lain-lain. Tetapi fail yang mengandungi persetujuan itu, SUK 9/88, tidak ada dalam Arkib Negara, Cawangan Alor Setar. Rujukan kepada fail tersebut terdapat dalam minit dari pegawai yang tidak dapat dikenalpasti kepada Setiausaha Kerajaan bertarikh 22.1.88 dalam SUK 1153/87. Tetapi usaha kerajaan Kedah selepas Jun 1944 lebih bertujuan mendapat kerjasama yang lebih baik daripada Tentera Jepun, bukan untuk menjadi tunggak sistem perdagangan padi dan beras. Lihat memo dari Ketua Pegawai Pertanian kepada Setiausaha Kerajaan bertarikh 4.11.87 dalam SUK 418/87.

<sup>60</sup>Pengalaman yang dicatitkan dalam perenggan 2, Minit Mesyuarat Padi 28.10.87 dalam SUK 418/87. Mesyuarat ini diadakan oleh pegawai-pegawai pertanian untuk membincangkan masalah akibat pertandingan dari Daimaru-Mitsubishi.

<sup>61</sup>Perenggan 4(i) Minit Mesyuarat Padi dalam SUK 418/87. Lihat juga Surat dari Pegawai Daerah Kota Setar bertarikh 7.9.87 dalam SUK 848/87.

<sup>62</sup>Perenggan 4(i) Minit Mesyuarat Padi dalam SUK 418/87.

<sup>63</sup>Perenggan 4(ii) Minit Mesyuarat Padi dalam SUK 418/87.

<sup>64</sup>Arshard Ibrahim, *op.cit.*, Baris 732-49, hal. 60-61.

<sup>65</sup>Di Maru ialah Daimaru.

<sup>66</sup>Misalnya, pada hujung Disember 1944, penduduk Hutan Kampung, dekat Alor Setar, merayu kepada Sultan supaya membantu mereka memberhentikan tekanan *Nippon-jin*. Tetapi kebanyakan masalah mereka tidak terdaya diselesaikan oleh kerajaan Kedah. Lihat surat rayuan bertarikh 20.12.87 dan surat Ketua Pegawai Pertanian bertarikh 20.1.88 dalam SUK 1153/87.

<sup>67</sup>Surat Ketua Pegawai Pertanian kepada Setiausaha Kerajaan bertarikh 27.2.87 dalam SUK 223/88.

<sup>68</sup>Minit Setiausaha Kerajaan kepada Ketua Pegawai Pertanian dalam SUK 418/87.

<sup>69</sup>Perlu diingat bahawa dalam musim 1940-41 Kedah mengeksport 21,707 tan beras. Lihat hal. 2.

<sup>70</sup>Taksiran dibuat seperti berikut:

|                                                                                                                                                          |   | <i>Gantang padi</i> |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|---------------------|
| a. Ramalan hasil pengeluaran                                                                                                                             | = | 66,367,000          |
| b. Simpanan untuk benih                                                                                                                                  | = | 3,380,000           |
| c. Lebihan yang boleh dikumpulkan<br>diatas nisbah 36:65 (Kerajaan Kedah:<br>Tentera Jepun selepas ditolak simpanan<br>untuk benih dan kepenggunaan awam | = | 13,230,000          |
| d. Jadi, lebihan untuk:                                                                                                                                  |   |                     |
| (i) Kerajaan Kedah                                                                                                                                       | = | 4,630,500           |
| (ii) Tentera Jepun                                                                                                                                       | = | 8,599,500           |
|                                                                                                                                                          |   | 12,285 tan beras    |

Jadual disesuaikan dari jadual yang terdapat dalam surat Ketua Pegawai Pertanian bertarikh 10.3.88 dalam SUK 223/88.

<sup>71</sup>Taksiran dibuat seperti berikut:

|                                                         |   | <i>Gantang padi</i> |
|---------------------------------------------------------|---|---------------------|
| a. Ramalan hasil pengeluaran                            | = | 66,367,000          |
| b. Kepenggunaan pesawah dan<br>simpanan benih           | = | 35,147,000          |
| c. Tentera Jepun = 30,000 tan beras                     |   | 21,000,000          |
| d. Lebihan = 14,600,000 tan beras                       |   | 10,220,000          |
| e. Keperluan kepenggunaan bukan-<br>pesawah             | = | 25,700 tan beras    |
| f. Jadi, kekurangan untuk<br>kepenggunaan bukan-pesawah | = | 11,100 tan beras    |

Jadual disesuaikan dari jadual yang terdapat dalam surat dari Ketua Pegawai Pertanian 27.2.88 dalam SUK 223/88.

<sup>72</sup>Tiga kilang beras sahaja berkerja untuk Kerajaan Kedah. Pada April 1944 enam buah lagi kilang beras terpaksa diserahkan untuk kegunaan Mitsubishi. Perenggan 4(iii) Laporan Tahunan Pejabat Kawalan Makanan untuk 2487 (1944) dalam SUK 241/88.

<sup>73</sup>Surat dari Ketua Pegawai Pertanian kepada Setiausaha Kerajaan bertarikh 16.10.87 dalam SUK 418/87.

<sup>74</sup>Surat Ketua Pegawai Perhubungan Jepun kepada Pesuruhjaya Tentera bertarikh 28.8.04 (1944) dalam SUK 810/87.

<sup>75</sup>Surat Pesuruhjaya Tentera kepada Ketua Pegawai Perhubungan Jepun bertarikh 3.9.87 dalam SUK 810/87.

<sup>76</sup>Surat Pesuruhjaya Tentera kepada Ketua Pegawai Perhubungan Jepun bertarikh 13.9.87 dalam SUK 810/87.

<sup>77</sup>Surat sulit dari Pegawai Kawalan Makanan kepada Setiausaha Kerajaan bertarikh 6.8.88 dalam SUK 478/88.

<sup>78</sup>Lihat surat dari Pegawai Kawalan Makanan kepada Setiausaha Kerajaan bertarikh 5.8.88 dalam SUK 605/88.

<sup>79</sup>Surat Ketua Pegawai Pertanian kepada Setiausaha Kerajaan bertarikh 16.10.87 dalam SUK 418/87.

<sup>80</sup>Cheah Boon Kheng, "The Social Impact of the Japanese Occupation of Malaya", dalam *Southeast Asia Under Japanese Occupation*, 1980, hal. 101.

<sup>81</sup>Surat Ketua Pegawai Pertanian kepada Setiausaha Kerajaan bertarikh 16.10.87 dalam SUK 418/87.

## **LAMPIRAN:**

Dokumen berikut ialah salinan yang dihantar oleh Pesuruhjaya Tinggi Tentera kepada Ketua Pegawai Perhubungan Jepun, Kol. I. Mike, yang dikepikan bersama surat bertarikh 29.4.87. Persetujuan dalam dokumen ini dicapai dalam mesyuarat 27.4.87. Dokumen ini terdapat dalam SUK 418/87.

### **MAIN POINTS OF DISCUSSION MIXED THAI-JAPANESE SUB-COMMITTEE RE: PURCHASE OF KEDAH AND PERLIS PADDY BY JAPANESE**

1. The Thai side accede to the request of the Japanese side to continue the present system of paddy buying and the Japanese side agrees to certain modifications of the system as follows:
  - (a) In order that the Japanese may be able to buy paddy up to the agreed quantity, the State of Kedah will issue a new law, providing for the control of stock and of the purchase, sale and disposal and price of paddy and rice.
  - (b) The new law will require the declaration of paddy on hand by owners and will provide that it is unlawful for a person to buy, sell or remove paddy without permission from the state.
  - (c) According to the new law, the present permits to buy paddy will be abolished, and a new form of permit will be issued to the persons authorized by the State to buy paddy. The new permit will state the place where and the quantity which the holder will be allowed to buy.
2. On the publication of the new law, the present prohibition on the disposal of paddy will be done away with.

3. As soon as possible after the publication of the new law, permits will be issued to persons authorized to buy paddy.
4. The Japanese side confirms that their paddy buyers will be instructed to report to the State authority on the purchase of paddy, and the rice mills under their control will be instructed to report daily on the receipt of paddy, milling of rice and rice by-products.
5. The Thai side agrees to enforce more strictly the prevention of smuggling of rice.
6. The Thai side undertakes to convey to the Liaison Office in Bangkok, the Japanese request to prevent the smuggling of uncontrolled Thailand rice to Japanese Malaya.
7. The State of Kedah will determine the price of paddy and of rice according to the standard of living of the people of this state.
8. The Thai side accepts for consideration the Japanese suggestion that milling expense allowance be increased. If in increasing the milling expense allowance by adding the increment to the price of rice per bag as per the present practice may make it appear that the marketing price of rice itself.
9. The Japanese side states their requirement of 8,000 tons of bran for both military and civil use and expresses their readiness to pay export duty on the quantity required for civil use. The Thai side requests that the question regarding the exemption of export duty on bran required for military use be referred to the Liaison Office in Bangkok. As regards the quantity required, the Thai side undertakes to ascertain the available surplus.

## BIBLIOGRAFI

### Arkib Negara, Cawangan Alor Setar

Fail-fail Pejabat Setiausaha Kerajaan Negeri Kedah untuk Perang Dunia Kedua dibahagikan mengikut Pentadbiran Tentera Jepun dan Pentadbiran Tentera Thai. Fail-fail semasa Pentadbiran Jepun dibahagikan mengikut tahun Jepun (Showa): 2602 (1942) dan 2603 (1943). Fail-fail semasa Pentadbiran Thai dibahagikan mengikut tahun Thai: 2486 (1943), 2487 (1944), dan 2488 (1945).

Terdapat juga fail-fail semasa British Military Administration, iaitu untuk 1945 dan 1946.

*The Department of State, Office of Strategic Services, Research and Analysis Branch, Washington D.C* Mikrofilem 1985, Perpustakaan Universiti Sains Malaysia.

No. 1433 "Political and Economic Changes Effected by the Japanese in Malaya: A Study of the Effect of Japanese Occupation on the

geographical boundaries, political administration, banking, taxation, industry, the position of the consumer, transportation and trade, and an indication of local reactions to Japanese controls". 1 Dec., 1943.

- No. 1791 "Implementation Study of Malaya: Part I Morale Objectives: A Study of opportunities of MO operations in Malaya in the light of probable reactions of the various peoples of Malaya to Japanese political, economic, and social controls". 15 March 1944.
- No. 2052 "Thailand Biographies Assemblage 41". 2nd edition of Assemblage 19 (8/31/43), 20 March 1944. FCC intercepts of Radio Tokyo and Affiliated Stations Dec. 27 1941 - Jan. 27 1944 and from Far Eastern Diplomatic Lists.
- No. 2072 "Japanese Administration in Malaya: A Study of the Japanese Military Administration of Malaya including the organization, policies and controls of the Administration". 8 June 1944.
- No. 2954 "Thailand's Relations with Great Britain in the Strategic Upper Malay Peninsula: A Summary of British interests in the Kra Isthmus area of Thailand, together with a review of British economic and political expansion in the Upper Malay Peninsula". 22 Aug., 1945.

#### **Fail Pejabat Tanah Jajahan British**

Mikrofilm 75, Perpustakaan Universiti Sains Malaysia.

C.O. 273/669/50744/7 War with Japan: Conditions in Enemy Occupied Malayan Territory, 1942-43.

C.O. 273/673/50744/7 Conditions in Enemy Occupied Malayan Territory, 1944.

#### **Penang Shimbun**

Mikrofilm 350, Perpustakaan Universiti Sains Malaysia.

4 Dec., 1602

19 Oct., 2603

20 Oct., 2603

21 Oct., 2603.

#### **Latihan Ilmiah**

Arshard Ibrahim, "Kajian Mengenai Syair Kenang-Kenangan Yapsai Taman Penghiburan dan Pendudukan Jepun di Negeri Kedah 1942-1945", Mini Tesis untuk HHM 462 Dokumen-Dokumen Dalam Sejarah

Malaysia. Universiti Sains Malaysia, Pulau Pinang, 1982/83.

Baharuddin Abd. Majid, "Saberkas: Pergerakan dan Perjuangannya 1944-56", Latihan Ilmiah, Jabatan Sejarah, Universiti Malaya, Kuala Lumpur, 1975/76.

Ismail Ibrahim, "Zaman Jepun di Pulau Langkawi 1941-1945", Latihan Ilmiah Jabatan Sejarah, Universiti Malaya, 1977.

#### Artikel

Akashi, Yoji, "The Japanese Occupation of Malaya: Interruption or Transformation?", *Southeast Asia Under Japanese Occupation*, disunting oleh Alfred W. McCoy, New Haven, Yale University Press, 1980. Monograph Series No. 22 Yale University Southeast Asia Studies: 65-89.

Cheah Boon Kheng, "The Social Impact of the Japanese Occupation of Malaya (1942-1945)", dalam *Southeast Asia Under Japanese Occupation*: 91-124.

Foo Ah Hing, "Leftenan Tsang Jan Man bersama-sama Pasukan 136 di Negeri Kedah Semasa Pendudukan Jepun 1943-1945", dalam *Tokoh-Tokoh Tempatan*, disunting oleh Cheah Boon Kheng, Pulau Pinang, Universiti Sains Malaysia.

Lee Say Lee, "A Study of the Rice Trade in Kedah Before and During the Japanese Occupation", *Malaysia in History*, 24 (1981): 109-116.

Mohd. Fadzil Hashim, "Sejarah Lisan Tentang Administrasi Thai di Kedah", dalam *Cenderamata Minggu Sejarah Malaysia*, 11-18 Okt., 1975: 18-26.

Nik Anuar Nik Mahmud, "Kelantan Di bawah Pentadbiran Tentera Jepun dan Pentadbiran Tentera Thai, 1941-45", dalam *Malaysia: Sejarah dan Proses Pembangunan*, Kuala Lumpur, Persatuan Sejarah Malaysia, 1979: 242-67.

Vo Thean Kee, "Cultivation of Taiwan Padi in Perak during the Japanese Occupation", *The Malayan Agricultural Journal*, 2 (XXXI), April 1948: 119-22.

#### Buku

Benda, Harry J. et al, *Japanese Military Administration in Indonesia: Selected Documents*, New Haven, Yale University Press, 1965. Yale University Southeast Asia Studies Translation Series No. 6.

Chin Kee Onn, *Malaya Upside Down*, Kuala Lumpur, Federal Publications, 1976. 3rd Edition.

*Japanese Military Administration in Indonesia*, Washington D.C., US Dept. of State, Office of Technical Services, Joint Publications Research Service, Oct., 1963. Translation of *Indonesia ni Okeru Nihon Gunsei no Kenyu*, ed. Okuma Memorial Social Sciences Research Institute, Tokyo, Kinokuniya Shoten, 1959.

Khoo Kay Kim (Ed), *Beberapa Aspek Sejarah Kedah*, Kuala Lumpur, Persatuan Sejarah Malaysia, 1983.

Li Dun Jen, *British Malaya: An Economic Analysis*, Kuala Lumpur, Institut Analisa Sosial, 1982, 2nd (Revised) Edition.

Lim Chong-yah, *Economic Development of Modern Malaya*, Kuala Lumpur, Oxford University Press, 1969.

Tan Soo Hai, Ding Eing, *The Rice Industry in Malaya 1920-1940*, Singapore, Malaya Publishing House, 1963, No. 2 Singapore Studies on Borneo and Malaya.

Thamsook Numnonda, *Thailand and the Japanese Presence, 1941-45*, Singapore, Institute of Southeast Asian Studies, 1977. Research Notes and Discussion Series No. 6.

Tunku Abdul Rahman, *Looking Back: Monday Musings and Memories*, Kuala Lumpur, Pustaka Antara, 1977.

-----, *As a Matter of Interest*, Kuala Lumpur, Heinemann, 1981.